

MAĐARSKA MUZEOLOGIJA I ČASOPIS "MAGYAR MÚZEUMOK"

AMBRUS GÖNCZI □ "Magyar Múzeumok" (Mađarski muzeji) Budimpešta, Mađarska

Prije dvjesto godina, 1802., grof Ferenc Széchenyi darovao je svoju knjižnicu i privatnu zbirku mađarskomu narodu. Ta se donacija smatra osnutkom Mađarskog narodnog muzeja. Iako je izgradnja muzeja dovršena tek 1847., postao je jednim od središta revolucije iz ožujka 1848. pa je sama zgrada postala nacionalnim simbolom.

Na početku se Narodni muzej sastojao od arheološke i numizmatičke zbirke te zbirke umjetnina, kao i od već spomenute knjižnice, ali ubrzo su pridodane zbirke iz drugih područja kao, primjerice, iz prirodoslovlja i etnografije, a sve su one neprestance proširivane. Godine 1878. etnografska zbirka i zbirka primijenjene umjetnosti izdvojene su iz muzeja, jednako kao i zbirka likovne umjetnosti 1896. Te su zbirke postale temeljem tri zasebna muzeja. Prirodoslovni muzej, koji je nastao na temelju zbirke iz Narodnog muzeja, osnovan je 1933. Na koncu 19. stoljeća, muzeji nisu nastajali samo u glavnome gradu nego i u nekoliko drugih mađarskih gradova. Milenijska proslava 1896. posebno je poticajno djelovala na daljnju izgradnju muzeja. Te su se ustanove bavile prikupljanjem, čuvanjem i izlaganjem građe povezane s arheologijom i lokalnom poviješću, a poslije su se nadopunjavale zbirka likovne umjetnosti, etnografije i prirodoslovlja. U nekoliko su slučajeva izgrađene veličanstvene reprezentativne zgrade koje su bile namijenjene za muzeje, a ti su muzeji pružali složene kulturne usluge, priređivali su izložbe i posebne priredbe. Te funkcije demonstrira natpis na pročelju Muzeja Ferencza More u Szegedu *Za naobrazbu pučanstva*. Godine 1920., a u skladu s mirovnim sporazumom iz Versaillesa, dvije trećine muzeja izdvojeno je iz Mađarske uprave muzeja pa su preinačene funkcije preostalih ustanova. Te su ustanove postale mjesta za znanstvena istraživanja s razmjerno malobrojnim osobljem i ograničenim proračunom. I veći su muzeji u Budimpešti trpjeli posljedice promjena, pa se čak i suzilo područje njihovih istraživanja.

Nakon 1945., socijalistička kulturna politika smatrala je muzeje sredstvom javne izobrazbe pa je započela provedbu razvoja u velikim razmjerima. Takozvani nacionalni i županijski muzeji okupljeni su pod vlast Ministarstva kulture, a njihova je novčana potpora ovisi-

la isključivo o ministarstvu i središnjem proračunu. Godine 1954. prihvaćen je prvi zakon o muzejima koji je regulirao djelatnost muzejskih ustanova i bilježio podruštvljavanje kulturnih vrednota. Velika promjena za mađarske muzeje dogodila se 1962. Tad su županijski muzeji stavljeni pod županijski nadzor, tako da su pod ministarstvom ostali samo nacionalni muzeji. Ta je promjena dovela do važnih promjena u strukturi muzeja. Razvio se sustav županijskih muzeja, a muzeji koji su uspostavljeni u županijskim središtima postali su matične ustanove za sve muzeje u određenoj županiji. Dogodile su se i druge važne promjene: broj muzeja neprestano se povećavao, jednako kao i financijski izvori za muzeje, a izobrazba stanovništva postala je važnija nego ikad. To se poboljšanje jednostavno dokazuje brojem muzeja - 1989. u Mađarskoj je bilo više od 700 muzeja.

Takozvana promjena sustava 1989.-1990. dosad nije osjetno utjecala na muzejski sustav. Iako je novčana potpora muzejima daleko od zadovoljavajuće, županijske vlasti uspijevale su podupirati svoje muzeje, ali prisutna je namjera da se muzeji predaju gradovima kako bi županije smanjile svoje izdatke. U proteklih deset godina zatvoreno je stotinjak izložbenih prostora i zavičajnih muzeja, ali istodobno je osnovan jednak broj novih muzejskih ustanova, a među njima je sve više onih koje podupiru zaklade i pojedinci. Nacionalne muzeje i dalje podupire vlada zajedno s ministarstvima, a malo je vjerojatno da bi se to moglo promijeniti.

Unatoč tomu, postojeći muzeji u Mađarskoj imaju veoma važnu ulogu u širenju znanja među onima koje zanima znanstveni i kulturni život zemlje.

Budući da je razmjena informacija između muzejskih stručnjaka iz svih znanstvenih područja smatrana jednako važnom, 1995. je Udruga Pulszky - Mađarski muzejski savez pokrenuo časopis *Magyar Múzeumok*. Ciljevi su časopisa ostali nepromijenjeni od samog početka: proučavanje i analiza znanstvenih i metodoloških pitanja mađarske muzeologije radi uspješnijeg djelovanja muzeja i valorizacije nacionalne kulturne baštine u cijeloj zemlji. Urednici časopisa smatraju da je važno izaći izvan okvira mađarske muzejske struke i vjeruju da kvalitetan časopis može podignuti

ugled mađarske muzeologije kako na međunarodnome planu, tako i unutar mađarskoga građanskog društva.

Tematski okviri sustava rubrika u pojedinačnim brojevima služe upravo tom cilju: prosječnom čitatelju i muzejskim djelatnicima pružiti onoliko informacija koliko im treba i to na što zanimljiviji način. Rubrika *Radionica* predstavlja stvarno djelovanje i ciljeve muzeja, čime pruža punu i detaljnu sliku njihova svakodnevna rada i funkcija. Rubrika *Retrospektiva*, koja je ujedno i najpopularnija, govori o mađarskoj povijesti znanosti i zapravo je upotpunjuje druga rubrika nazvana *Procjena* s recenzijama muzejskih zbivanja i izložaba. Urednici također smatraju važnima i razmišljaju o proširivanju rubrika *Međunarodni odnosi* i *Pregled objavljene literature i časopisa* koje su osnova širenja obavijesti o rezultatima i dostignućima muzeologije u svijetu te o stvarnom stanju zaštite nacionalne kulturne baštine u drugim zemljama.

Zbog posebnih uvjeta u Mađarskoj, uredničke poslove dobrovoljno obavljaju muzejski stručnjaci. Budući da troškovi tiskanja i distribucije daleko premašuju prihod od pretplata i članarina, od samog se početka potpora ministarstva kulture i Nacionalne kulturne zaklade pokazala nužnom. Časopis automatski primaju članovi Udruge Pulszky - Mađarskog muzejskog saveza. Njih je oko 600. Časopis ima i dvjestotinjak institucijskih pretplatnika, a jedna trećina od njih je iz inozemstva.

Što se tiče Udruge Pulszky i uredništva časopisa, *Magyar Múzeumok* nastaviti će i ubuduće obrađivati sva područja i zbivanja u odnosu na muzeje prema izvornim, navedenim ciljevima.

HUNGARIAN MUSEOLOGY AND THE PERIODICAL "HUNGARIAN MUSEUMS"

Since spreading the information among the museum experts of all scientific fields was regarded equally important in 1995 the Pulszky Society - Hungarian Museum Association established its periodical *Hungarian Museums*. The aims of the journal have been invariable since the beginning: to examine and analyze the scientific and methodical questions of Hungarian museology, so that the work of museums become more successful and national cultural heritage can be esteemed nationwide. The editors of the journal think it important to step over the borders of Hungarian museum expertise and they believe that a quality periodical can increase the prestige of Hungarian museology both on an international level and within the Hungarian civil society.

The thematic construction of the system of column structure of the issues serve this very aim: to give as much information to the so called average reader as they need, as well as to the workers of the museum world and do it an interesting way. The column *Workshop* presents the actual activities and tasks of the museums, giving a full and detailed picture of their everyday life and functions. The column *Retrospective*, which is the most popular column, deals with the Hungarian history of science, and is actually completed with another column, called *Reckoning* in which the activities and exhibitions of the museums are evaluated. The editors regard it important the existence and even the expanding of the column *International Relations* and that of the *Book and Periodical review* which is the basis of spreading the information about the results and achievements of international museology, about the actual situation of protecting the national cultural heritage worldwide.

Because of the special Hungarian circumstances the work of editing is done by museum experts - on a voluntary basis. Since the expanses of publishing and distributing go beyond the income from subscription and the membership fee, the financial support of the cultural ministry and the National Cultural Fund proved to be indispensable from the very beginning. The journal is delivered to the members of the Pulszky Society - Hungarian Museum Association automatically. This amounts to about 600 people. There are some two hundred subscribers on an institutional level, one third of these are from abroad.

As far as the Pulszky Society and the journal's editors are concerned *Hungarian Museums* will continue covering every field and activity of the museum world and will do it so according to the original and above mentioned intentions in the future as well.